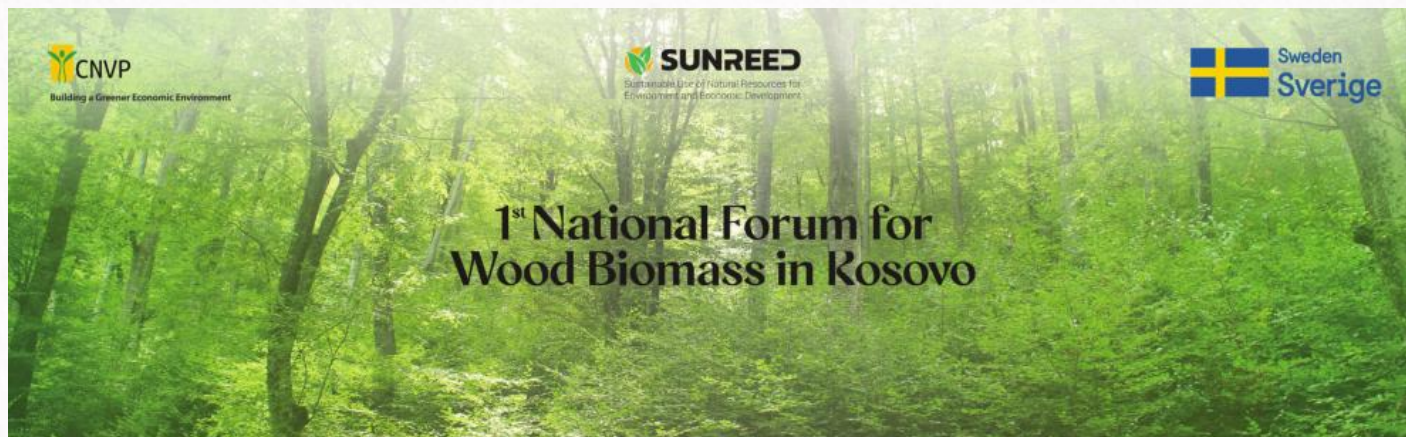

Decembar 2025

Bilten

Kosovo domaćin svog prvog Nacionalnog foruma o drвноj biomasi

Kosovo je, u decembru, napravilo važan korak ka čistijoj i lokalno vođenoj energetskej budućnosti.

Prvi Nacionalni forum o drвноj biomasi na Kosovu u organizaciji projekta **SUNREED** koji sprovodi **CNVP Kosovo**, a finansira **ambasada Švedske u Prištini (Sida)**, okupio je aktore iz nacionalnih institucija, opština, finansijskih institucija, civilnog društva i privatnog sektora kao i međunarodne stručnjake oko zajedničkog pitanja: ***Kako Kosovo može da transformiše svoju tradicionalnu upotrebu drveta u savremen, održiv i cirkularni bioenergetski sektor?***

SUNREED je petogodišnji projekat usmeren na održivo gazdovanje šumama, smanjenje siromaštva u udaljenim šumskim delovima i klimatske akcije. Centralni stub projekta je razvoj sistema tržišta šumskih proizvoda – uključujući i drvenu biomasu – kao način povećanja prihoda od privatnih šuma kojima se održivo gazduje, smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte i jačanje ruralne ekonomije. Kroz svoj pristup razvoja tržišnih sistema, SUNREED radi na stvaranju dugoročnih sistemskih promena poboljšavanjem pristupa tržištima, jačanjem lanaca snabdevanja i podsticanjem održivog gazdovanja šumama od strane vlasnika privatnih šuma (VPŠ).

Drvena biomasa već igra ulogu u grejanju širom zemlje, ali je i dalje fragmentirana i potrebno je da se integriše u energetske i šumarske politike. Cilj Forumu je bio da to promeni povezivanjem politike sa praksom, a lokalnu kosovsku realnost sa evropskim iskustvom.

Forum je **zvanično otvorio Nj.E. ambasador Jonas Westerlund**, ambasador Švedske na Kosovu, koji je istakao da Švedska

snažno podržava **zelenu tranziciju** Kosova. On je ukazao na potencijal zemlje da pretvara **šumske ostatke u čistu energiju**, stvara radna mesta i jača seoske zajednice.

Pohvalio je projekat **SUNREED** zbog podsticanja saradnje između vlade, preduzeća i istraživača i naglasio da stabilno tržište **biomase** zavisi od jasnih politika, održivih lanaca snabdevanja i aktivnog učešća privatnog sektora.

Nj.E. Ambasador Westerlund govori na otvaranju Nacionalnog foruma o drвноj biomasi.

Nakon ambasadorovog govora, učesnike je pozdravio **g-din Xhevat Lushi, izvršni direktor CNVP**

G-din Xhevat Lushi, direktor CNVP Kosovo u obraćanju publici tokom Forumu.

ekonomskom razvoju sela. On je naveo da drvena biomasa, kada se njome odgovorno upravlja, predstavlja, ne samo energetska rešenje već i pokretač za ruralni razvoj, zdravlje šuma i stvaranje lokalnih vrednosti.

Forum su organizovali međunarodni i nacionalni stručnjaci SUNREED-a kako bi podelili testirane modele, konkretne naučene lekcije i rešenja iz stvarnog sveta izvučena iz Evrope, ali i sa Kosova.

Povezivanjem aktuelne kosovske realnosti sa iskustvima SUNREED-a iz zemalja poput Švedske, Austrije i Slovenije, sastanak je pomogao učesnicima da vizualizuju kako kosovski sektor biomase može da krene napred ka efikasnom i klimatski prihvatljivom sistemu.

Sve prezentacije, doprinosi stručnjaka i studije izvodljivosti predstavljeni na ovom sastanku izrađeni su i podržani u okviru programa SUNREED.

U uvodnom delu su se obratili i **g-din Imri Demelezi**, tadašnji zamenik ministra u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) i **g-đa Leonita Shabani Mullarama**, Generalna sekretarka u Ministarstvu ekonomije, i oboje su ponovo potvrdili posvećenost institucija razvoju obnovljive energije, održivom gazdovanju šumama i međusektorskoj saradnji.

G-din Demelezi je Forum opisao kao “krucijalan za sektor šumarstva i čistu energiju koja, na Kosovu, ulazi u novu fazu transformacije,” ističući da to otvara put ka cirkularnoj bioekonomiji koju Kosovo namerava da izgradi.

Zamenik ministra g-din Imri Demelezi obraća se na Forumu o šumarstvu i čistoj energiji.

Istakao je nedavni zakonodavni i strateški napredak koji je predvodilo ministarstvo, uključujući usvajanje novog Zakona o šumama, Strategije za razvoj šume 2022-2030 i njenog akcionog plana kao i Nacionalnog plana za pošumljavanje i ponovno pošumljavanje, kao ključne osnove za održivo korišćenje šumskih resursa.

Forum je, takođe, bio direktno povezan sa ciljevima kosovske Nacionalne energetske strategije 2022-2031, kako je istakla g-đa Leonita Shabani Mullarama, Generalna sekretarka u Ministarstvu ekonomije.

Ona je navela da sektor grejanja ostaje jedan od najhitnijih izazova u zemlji zbog nedostatka održivih izvora grejanja i istakla da biomasa može da obezbedi realan i značajan doprinos kada se razvija u okviru jasnih, održivih standarda, jačanjem svoje uloge u unapređivanju tranzicije Kosova na čistu energiju.

Generalna sekretarka g-đa Leonita Shabani Mullarama obraća se na Forumu.

SUNREED-ov pristup održivoj ekonomiji biomase

Niall Condon, stručnjak SUNREED-a je podelio strateški pristup projekta za razvoj održivog sektora energije iz drvne biomase na Kosovu. Istakao je globalni značaj drvne biomase, usklađenost Kosova sa ciljevima EU u oblasti obnovljivih izvora energije i potencijal održivo dobijene drvne biomase da doprinese udelu obnovljivih izvora energije do 32% do 2030.godine.

SUNREED-ov pristup se odnosi na čitav lanac snabdevanja drvnom biomasom:

- **Gazdovanje šumama:** Ažurirani planovi gazdovanja, brzorastuće plantaže i redovne šumarske intervencije.
- **Sakupljanje i prerada:** Davanje prioriteta šumskim ostacima za energiju, korišćenje opreme sa niskom emisijom i proizvodnja visokokvalitetnog drvnog goriva na lokalnom nivou.
- **Distribucija i potrošnja** Fokusiranje na lokalne lance snabdevanja i promovisanje savremenih, efikasnih sistema grejanja na biomasu, uključujući i daljinsko grejanje.

Ključna dostignuća obuhvataju **planove gazdovanja za preko 1,000 hektara privatnih šuma**, pet hektara pilot plantaže, partnerstva sa lokalnim preduzećima za proizvodnju biomase i studije izvodljivosti za investicije u daljinsko grejanje.

Izlaganje SUNREED-ove strategije za održiv razvoj drvne biomase u energetske sektoru, od strane g-dina Niall Condon-a.

Kosovska mapa puta za biomasu

Međunarodni stručnjaci projekta iz Slovenije, Dr. Nike Krajnc i Matevž Triplat, predstavili su Mapu puta (strategijski plan) za proizvodnju, marketing i korišćenje drvne biomase na Kosovu, izrađenu u okviru projekta SUNREED.

Mapa puta prepoznaje snažnu šumsku bazu – koja pokriva 42% teritorije – i istovremeno se bavi izazovima kao što su fragmentirano vlasništvo, zastarele tehnologije i zavisnost od fosilnih goriva.

Njena tri stuba su jasna i praktična:

1. **Održivo snabdevanje biomasom**, kroz planove gazdovanja šumama, sertifikovanje, aktivnosti silvikulture, pošumljavanje, inventura šuma i obučavanje šumarskih stručnjaka;
2. **Savremena potrošnja biomase**, osnivanjem mesta za sakupljanje, stvaranjem transparentnog tržišta, promovisanjem visokoefikasnih uređaja za loženje, podizanjem svesti o savremenim tehnologijama;
3. **Razvoj lokalnih proizvodnih lanaca**, izgrađenih na modelima deficitarnog snabdevanja, angažovanje zajednice i stvaranje platforme za razmenu informacija kako bi se poboljšala koordinacija između zainteresovanih strana.

Sprovođenje **mape puta** će **ojačati kosovsku energetske nezavisnost** i smanjiti **emisiju gasova sa efektom staklene bašte**. Savremene tehnologije za biomasu će **poboljšati kvalitet vazduha**, a lokalni lanci snabdevanja će **stimulisati ruralnu ekonomiju**, **stvoriti radna mesta i privući investicije**.

Da bi se podržalo sprovođenje mape puta konkretnim podacima, ciljna studija slučaja procenivala je dostupnost biomase i logistiku na jugoistoku Kosova. Uprkos ograničenjima proisteklim iz zastarelih podataka u inventaru šuma, analiza, na osnovu procena projekta WISDOM FAO i podataka OpenStreetMap road, potvrđeno je da su dovoljni resursi lokalne biomase dostupni u radijusu snabdevanja od 10 km, čak i kada se u obzir uzme konkurentna potražnja.

Dr. Nike Krajnc predstavlja mapu puta za proizvodnju, marketing i korišćenje drvne biomase na Kosovu.

Studija takođe ističe jačanje kapaciteta, obučavanje nacionalnih stručnjaka da koriste studijske analitičke alatke omogućavajući im da nezavisno ažuriraju analize tako da se buduća ulaganja u biomasu mogu nezavisno planirati i usavršavati kako novi podaci postanu dostupni.

Švedsko putovanje: od šumskih ostataka do cirkularne bioekonomije

SUNREED-ovi stručnjaci g-đa **Maria Iwarsson Wide** i g-din **Anders Eriksson** su ponudili su ubedljivu dugoročnu perspektivu. Švedski sistem

SUNREED -ovi stručnjaci g-đa Maria Iwarsson Wide i g-din Anders Eriksson dele švedsko dugoročno iskustvo sa daljinskim grejanjem.

daljinskog grejanja koji su opštine razvijale decenijama je prešao sa zavisnosti od nafte na **model skoro bez fosilnih goriva**, pri čemu bioenergija danas čini 38% konačne potrošnje energije.

Njihova poruka je snažno odjeknula: šumski ostaci i nusproizvodi, kada se kombinuju sa **kombinovanim grejanjem i strujom**, cirkularnom upotrebom tokova otpada i snažnim političkim signalima mogu da donesu energetske bezbednost, stabilnost mreže i klimatske benefite. Švedsko iskustvo je pokazalo da bioenergija nije prečica već **postepena** tranzicija sagrađena na efikasnosti, stvaranju lokalne vrednosti i uravnoteženo gazdovanje šumama.

Bioenergija u Austriji: Tržište i najbolje prakse

Lukas Kuderer, stručnjak austrijske (evropske) asocijacije za biomasu predstavio je austrijsko iskustvo u razvoju uspešnog tržišta grejanja na biomasu zasnovanog na

Govori o austrijskim decentralizovanim sistemima grejanja na biomasu, austrijski (evropski) stručnjak za biomasu Lukas Kuderer.

decentralizovnim sistemima, snažnim i stabilnim političkim okvirima kao i dobro organizovanim lokalnim lancima

snabdevanja.

On je istakao ključnu ulogu opština, dugoročno planiranje i standarde kvaliteta u obezbeđivanju održivog snabdevanja biomasom, isplativo grejanje i održivo gazdovanje šumama.

Austrijski model pokazuje kako lokalno nabavljena biomasa može da ojača ruralnu ekonomiju, istovremeno doprinoseći dekarbonizaciji i energetske sigurnosti.

Sesija je završena video prezentacijom koja prikazuje intervencije koje je SUNREED podržao kod partnera NTSH "Dardani", ilustrujući praktične primere razvoja lanca vrednosti biomase na terenu.

Politike i praksa: Diskusija o kosovskoj biomasi

Prva panel diskusija o **pravnim okvirima i politikama** okupila je predstavnike iz oblasti energetike, šumarstva, javnih agencija, privatnog sektora i civilnog društva. Pod vođstvom g-dina Egzona Tahirukaj-a, menadžera intervencija SUNREED-a za energiju od drvene biomase, razgovori su bili iskreni i utemeljeni na realnosti.

Panelisti su istakli da iako **57% grejanja na Kosovu već dolazi od drvene biomase**, veliki deo nje se i dalje neefikasno koristi u domaćinstvima. Novi **Zakon o šumama**, koji dozvoljava dugoročne ugovore do 10

Panel diskusija o pravnim okvirima i politikama okuplja predstavnike javnog i privatnog sektora i civilnog društva.

godina, prepoznat je kao veliki napredak za omogućavanje privatnih ulaganja u šumarske operacije i savremenu opremu.

Iskustvo toplane za daljinsko grejanje na biomasu u Đakovici pokazalo je i izazove i napredak, krećući se od oslanjanja na uvozno gorivo do gotovo potpuno korišćenje lokalne biomase, a nedavno je uvedena i kogeneracija.

Predstavnici civilnog društva su podsetili učesnike da efikasnost i javno zdravlje moraju da ostanu prioritet, ukazujući na rizike od zagađenja vazduha i na potrebu za podizanje javne svesti ali i potrebu za savremenim tehnologijama.

Ključna pouka je bila da se biomasa može povećavati održivo kada su šumarska politika, planiranje energije i tržišni podsticaji usklađeni.

Studije održivosti i mogućnosti JPP

U popodnevnom delu, fokus se pomerio na sprovođenje.

SUNREED-ov stručnjak **Josef Petschko** predstavio je studije održivosti koje je projekat pripremio za **pet opština i pet privatnih kompanija**,

Izlaganje SUNREED -ove studije održivosti za opštinske i privatne projekte grejanja na biomasu – stručnjak g-din Josef Petschko.

pokazujući da sistemi grejanja na biomasu sa kombinovanim kapacitetom od 15.5 MW nisu samo tehnički isplativi već i ekonomski

privlačni.

Brojke govore za sebe:

- Preko **1 milion € godišnje** uštede troškova grejanja,
- Do **97% smanjenja emisije CO₂**,
- Blizu **13 miliona € pokrenutih investicija**,
- Značajno rasterećenje elektroenergetske mreže tokom zimskih opterećenja.
- Ovi projekti su opisani kao potencijalne “**svetionik investicije**”, sposobne da podstaknu njihovo širenje u ruralnim oblastima na Kosovu.

Prezentujući **javno privatna partnerstva (JPP) za sisteme grejanja na biomasu**, SUNREED-ov stručnjak za energetske sektor **Visar Vokrri**, pokazao je kako saradnja između vlade i privatnih investitora može da proširi održivu, efikasnu grejnu infrastrukturu, poveća korišćenje lokalne biomase i smanji oslanjanje na uvozna goriva.

Govori o JPP za grejanje na biomasu – SUNREED-ov stručnjak za energetiku g-din Visar Vokrri.

Finansiranje zelene tranzicije

Drugi panel koji je vodio **Ardian Fazliu**, građevinski rukovodilac MEP-a, postavio je jedno od najvažnijih pitanja: **kako finansirati održivu energiju**. Predstavnici kosovskog fonda za energetske efikasnost, regulatorne kancelarije za energetiku, opština i međunarodnih finansijskih institucija su istakli niz raspoloživih alata koji su dostupni, ali se još uvek ne koriste u potpunosti.

Stručnjaci razgovaraju o dostupnim ali nedovoljno korišćenim alatima za finansiranje održive energije tokom drugog panela.

Revizija energetske efikasnosti, scheme dugoročne otplate za opštine, regulatorna podrška za obnovljive izvore energije i međunarodno finansiranje usklađeni sa ciljevima zelene tranzicije vode do jednog zaključka: **finansiranje postoji ali moraju da se poboljšaju koordinacija i spremnost projekta**. Privatni sektor bi trebalo da vodi, a javne institucije da pružaju podršku.

Nakon završetka Foruma izdvojila se jedna poruka: Kosovo ne mora da izmišlja novi put – ono mora da poveže postojeći potencijal, dokazano evropsko iskustvo i lokalnu posvećenost.

Diskusija je potvrdila da Kosovo sada odlučno mora da krene **sa potencijala na praksu**, gradeći na znanju, partnerstvima i konkretnim investicionim putevima uspostavljenim preko projekta SUNREED i šire.

Prvi Nacionalni Forum o drvnj biomasu je uspeo u onome što je naumio: **da okupi prave aktere za istim stolom, da utemelji ambiciju u dokazima i pretvori dijalog u pravac**. Sada postavlja temelj za partnerstva i konkretne akcije prema zelenijoj, lokalno napajanoj energetskej budućnosti na Kosovu.

Projekat SUNREED sprovodi CNVP Kosovo, a finansira ambasada Švedske u Prištini (Sida).

CNVP Kosovo – lokalni i međunarodni tim projekta SUNREED-a na Forumu.

SUNREED -ove Prezentacije & Materijali

Kao deo sesije *Od potencijala do prakse: učenje od Kosova i Evrope*, sve prezentacije i materijale su pripremili i dostavili stručnjaci SUNREED-a, izlažući praktična iskustva i najbolje prakse u razvoju održive drvene biomase i cirkularne bioekonomije.

Prezentacije sa ovog sastanka obuhvataju:

- SUNREED-ovu viziju o održivoj ekonomiji biomase na Kosovu – [SUNREEDs Strategy for Wood Biomass](#)
- Od šume do energije: Mapa puta kosovske biomase – [Roadmap on Wood Biomass in Kosovo](#)
- Od šumskih ostataka do cirkularne bioekonomije – [Sweden's Journey](#)
- Bioenergija u Austriji: tržišta i najbolje prakse – [Bioenergy in Austria](#)
- Studije održivosti za sisteme grejanja na drvnu biomasu na Kosovu - [Feasibility Studies](#)
- JPP za grejanje na biomasu - [PPPs for Biomass Heating Systems](#)